

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu- zakázka č. 2146

Název projektu: Tvořivost jako sociálně pedagogický problém

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel: Doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.

Studenti magisterského studia: Monika Fišlová, Veronika Roušalová, Martina Rybová, Jitka Stránská, Kristýna Zelenková, Martina Urbánková.

Další výzkumní pracovníci: Doc. MUDr. Alena Merkunová, CSc.,

Mgr. Monika Žumárová, Ph.D., Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová

Mgr. Jan Sýkora, Mgr. Leoš Šebela.

Celková částka přidělené dotace: 38 000,00 Kč

Doba řešení projektu: květen – listopad 2010

Stručný popis postupu při řešení projektu:

V souladu s projektem zaměřili se řešitelé na rozpracování problematiky tvořivosti ze sociálně pedagogických hledisek. Vlastnímu řešení projektu předcházelo vytvoření informační databáze. Prostřednictvím studentů byly vytvořeny rešerše sledované problematiky. Následovalo vytvoření osmi studií, které se z různých hledisek snaží analyzovat s oporou o literární zdroje obsažené v rešeršní databázi, o odborné zkušenosti jednotlivých autorů se sociálně pedagogickou problematikou a problematikou tvořivosti sledovaný problém. S ohledem na krátké trvání projektu nebylo možné provést i empirické šetření, proto řešení má ryze teoretický charakter s tím, že sledovalo cíl popsat stav poznání řešeného problému, shrnout poznatky a vytvořit syntetický materiál vypovídající o řešené problematice. V budoucnu bude však možné na takto vytvořené poznatkové bázi postavit empirická šetření.

Úvodní studie odpovědného řešitele uvádí čtenáře do problematiky tvořivosti a jejího zkoumání včetně sociálně pedagogického kontextu. Všímá si jak stavu poznání problematiky tvořivosti ve vztahu k historicko-společenským podmínkám, tak ve vztahu k

tradicím a společenským potřebám. Studie vymezuje s oporou o dosavadní poznání sledovanou problematiku a ukazuje možné interpretace tvořivosti jako sociálně pedagogického problému.

Úvodní studii obdrželi členové řešitelského týmu společně s vymezením tématu jejich příspěvku od odpovědného řešitele. Každý řešitel rovněž obdržel příslušnou rešerši k specificky tematicky zaměřené studii. Sonda do stavu poznání sledované problematiky však potvrdila názor odpovědného řešitele, že k problematice tvořivosti dosud převažují všeobecně laděné studie. Z hlediska tematického vymezení studií jsou tak autoři spíše v rolích průkopníků a tedy řešitelů základního (vyhledávacího) výzkumu. Rešerše svědčí o tom, že z hlediska profilu plánovaného výstupu je toho doposud velmi málo zpracováno na co je možné navazovat. Řešitelé byli proto víceméně odkázáni na svou aktivitu, schopnost analyticko-syntetického, kritického a souvislostního myšlení a schopnost vyjádřit jazykem jevy, které provázejí problematiku sociální dimenze tvořivosti. To se pak odráží i ve zralosti předloženého textu. Hodnota výsledného materiálu proto spočívá více ve formulaci problémů spojených se sledovanou problematikou sociálně pedagogické dimenze tvořivosti, nežli v myšlenkovém posunu sledované problematiky.

Zatímco první studie má spíše teoreticko-metodologický charakter, druhá studie odpovědného řešitele analyzuje výchovně vzdělávací problém. Zabývá se sociálními bariérami a překážkami v rozvíjení a uplatňování tvořivosti. Popisuje zejména čtyři základní okruhy bariér pramenící z: postoje sociální skupiny, společnosti kam jedinec přísluší k řešení problémů (rutina dosavadního života, větší konformita k autoritám aj.); kultury a prostředí (např. výchovné styly, rozdíly ve výchově z hlediska pohlaví aj.); sociálního vnímání emocionality (přílišná motivace k rychlému úspěchu,); intelektuální a výrazové bariéry (nedostatečná jazyková dovednost, profesně deformovaná komunikace, nesprávná nebo nedostatečná práce s informacemi, nepřiměřené užití intelektuálních strategií).

Třetí studie navazuje na studii první, prohlubuje sociální rozměr tvořivosti a to zejména z hlediska sociálních kořenů tvořivosti, sociálních podmínek tvořivosti s ohledem na faktory ovlivňující rozvoj a uplatnění tvořivosti z prostředí fyzického, sociálního a kulturního.

Čtvrtá studie podtrhuje multidisciplinaritu sledované problematiky. Sleduje faktory ovlivňující tvořivost seniorů a specifiku jejich kooperačních aktivit na pozadí fyziologických aj. změn.

Pátá studie vychází z tzv. zážitkového systému výchovy. Usiluje o pohled na tvořivost z hlediska vlivu skupinového prožívání a to u sociálně různorodých cílových skupin. Pracuje ve vztahu k tvořivosti s pojmy zážitku a prožitku, poukazuje na rozdíly v pojmech a jejich důsledcích pro koncipování systému rozvoje tvořivosti.

Šestá studie se zabývá skupinovou seberealizací jako významným faktorem podněcování tvořivosti a upevňování tvořivého vztahu ke skutečnosti. Studie se orientuje na volnočasové aktivity jako na významný zdroj skupinové seberealizace.

Sedmá studie je zaměřena na volný čas jako formu sociální tvořivosti. Snaží se ukázat, že volnočasové aktivity mohou být významným zdrojem podnětů začít se chovat tvořivě prostřednictvím společně vykonávaných činností na pozadí prožité kolektivní radosti z dosažených výsledků, uplatněného sociálního a kooperativního učení.

Poslední studie, která je výsledkem spolupráce studentek jako organizační jednotkou řešitelského týmu, je zaměřena na rozdíly v podílu výchovných činitelů jakými jsou rodina škola, vrstevnické skupiny na rozvoji tvořivosti a sociální tvořivosti.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení:

Ve velmi omezených časových možnostech se podařilo splnit základní záměr: vznik osmi studií, které by byly základem pro monografii zpracovávající problematiku tvořivosti ze sociálně pedagogického hlediska (dosud taková ucelená odborná práce v podmínkách Česka neexistuje). Zároveň byly shromážděny rešerše k danému vymezení tématu.

Vzhledem k tomu, že řešitelský tým je složen z převážně mladých vysokoškolských učitelů a studentů, kteří dosud postrádají zkušenosti s vědeckovýzkumnou prací a s ohledem na krátký časový prostor od schválení projektu do zpracování Závěrečné zprávy, je většina zpracovaných kapitol prvním nástinem řešené problematiky. Jedna ze studentek, Martina Urbanová (ID 21748), ukončila spolupráci absolvováním studia v červnu 2010.

Předpokládá se, že zpracované studie po dopracování na základě připomínek odpovědného řešitele a po oponentuře budou publikovány samostatně v odborném tisku. Zároveň se však předpokládá, že jednotlivé studie budou tvořit páteř kapitol v připravované monografii Tvořivost jako sociálně pedagogický problém (možnost vydání byla předběžně projednána s nakladatelstvím Paido v Brně). Předpokládá se, že jednotlivé studie budou transformovány do kapitol s oporou o oponentní řízení během letního semestru r. 2011 tak, aby monografii bylo možno odevzdat do tisku v červenci 2011. Z výše uvedených důvodů nemohly být dosud zadány příslušné údaje do OBD s vazbou na RIV. Bude tak učiněno po oponentním řízení a přijetím jednotlivých studií a plánované monografie do tisku.

Přehled realizovaných výdajů:

a/ osobní náklady zahrnují odměny pro 6 akademických pracovníků (6 900,00Kč), odvody na zdravotní, sociální pojištění (2 287,00 Kč);

b/ mimořádná stipendia za zprostředkování rešerší a vypracování studie (14 000,00 Kč);

c/ materiálové náklady (9 349,97Kč);

d/ služby v souvislosti s překladem resumé jednotlivých kapitol (4 000,00 Kč).

Ve výsledovce z ekonomického informačního systému Magion nejsou dosud zahrnuty všechny čerpané položky. Na účtu projektu zůstalo 463,03 Kč. Odpovědný řešitel požádal o přeúčtování uvedené částky ze zakázky č.1000, výdejka č.0903/10/01021/10, č. dokladu v Magionu SKL /0904/00018/110 na zakázku č.2146. Tímto krokem je přidělená částka projektu 38 000,00Kč vyčerpána.

3.1.2011

Doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.,

Odpovědný řešitel

Přílohy ke zprávě:

a/ kopie publikačních výstupů;

b/ výsledovka z ekonomického informačního systému Magion – vyúčtování dotace.